

Krejčí zavraždil manželku a ve vězení začal vyrábět orloje. Jeho dílo se nyní restauruje pro Severočeské muzeum

22.5.2023 - Jan Mikulička | Krajský úřad Libereckého kraje

Restaurování devíti předmětů z podsbírky uměleckých hodin v rámci projektu Záchrana pokladů z depozitářů Severočeského muzea pokračuje v ateliéru hodináře Jana Marka v Turnově. Dosud předal sedmery zrestaurované hodiny a nyní zpracoval jedny další.

„Projekt Záchrana depozitářů Severočeského muzea již několik let pomáhá k restaurování části rozsáhlých sbírek tohoto kulturního stánku. Na jednotlivé soubory probíhají vždy výběrová řízení. Díky pečlivé přípravě ze strany muzea a dobré práci oddělení veřejných zakázek Krajského úřadu Libereckého kraje se daří postupně restaurovat plánované sbírkové předměty,“ uvedla Květa Vinklátová, náměstkyně pro kulturu, památkovou péči a cestovní ruch Libereckého kraje.

Jde o stojací hodiny, které zhotovil hodinář samouk František Planička zhruba v rozmezí let 1921–1922 v Kralupech nad Vltavou. Planička se narodil roku 1872 ve Slatinkách nedaleko Prostějova. Vyučil se truhlářem a jako mladý tovaryš se vypravil na cestu, během které navštívil řadu evropských zemí. Po návratu domů se oženil a otevřel si vlastní krejčovskou dílnu. V roce 1908 při návratu z jedné pracovní cesty přistihl manželku při nevěře a v afektu ji zavraždil. U soudu dostal trest na dvacet let vězení.

Po nástupu do věznice v Borech začal studovat knihy o astronomii, strojnictví, mechanice a stavbě hodin. Ve vězení zkonstruoval funkční orloj, vystačil si přitom se zbytky materiálu z vlastní krejčovské dílny. V únoru 1918 dostal milost a na svobodě sestrojil druhý orloj, který předváděl po celé zemi. Ze vstupného chtěl stavět další a dokonalejší orloje. Podařilo se mu získat za společníka kralupského lékárníka Jaroslava Pacovského, se kterým vedl na začátku 20. let úspěšnou malovýrobu orlojů. Firma však po prvotním úspěchu musela v roce 1922 zastavit výrobu a zkrachovala. Pravděpodobně v důsledku toho lékárník Pacovský spáchal sebevraždu. František Planička již dále žádné orloje nevyráběl.

Salonní orloj ze sbírek Severočeského muzea je vsazen do černě lakované dýhované skříně. Zpředu se nacházejí prosklená dvířka, za kterými se nalézají čtyři ciferníky. Po stranách skříně jsou dvířky kryté otvory pro přístup k hodinovému stroji, aby bylo možné jej natahovat a nastavovat kalendárium. Horní ciferník ukazuje čas na dvou stupnicích I–XII, které doplňují půlhodinové kosočtverečné body (pro den světlé, pro noc tmavé), minuty a čtvrt hodiny.

Dále je na ciferníku rostlinný prstenec s latinským nápisem Per ardua ad astra neboli Přes nepřízeň osudu ke hvězdám. Ve středu se nachází signatura Planička a Pacovský, Kralupy nad Vltavou. Levý ciferník ukazuje datum a pravý ciferník dny v týdnu. Dolní ciferník představuje jakýsi zjednodušený astroláb. Lze na něm odpočítávat počet dnů od počátku roku, dny do konce roku, datum, východ a západ slunce, týden, měsíc, roční období a znamení zvěrokruhu. Centrální kruhová část znázorňuje noční nebeskou oblohu. Před tímto astrolábem je speciální ukazatel, v jehož elipsoidním okně se objevuje momentálně viditelná část oblohy. Elipsa je umístěna mezi čtyři paprsky, z nichž horní s písmenem S jako sever odečítá výše zmíněné údaje. V horní části nad ciferníkem jsou okénka s letopočtem, který se nastavuje ručně.

<https://www.kraj-lbc.cz/aktuality/krejci-zavrazdil-manzelku-a-ve-vezeni-zacal-vyrabet-orloje-jeho-dilo->

se-nyni-restauruje-pro-severoceske-muzeum-n1144606.htm